

Objava vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

TO-YEAR XXXIX

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1979.

CHICAGO 23, ILL. ČETRTEK, 5. JUNIJA (JUNE 5), 1947

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 110

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Opozicija proti ratifikaciji mirovnih pogodb v senatu

Vandenberg obsodil komunistični puč na
Ogrskem. Svarilo pred rusko
dominacijo Italije

Washington, D. C., 4. jun. —
Senator Vandenberg, republikanec iz Michigana in načelnik
opozicije, je danes izjavil, da
je za zunanje zadeve, je sku-
siliti ratifikacijo mirovnih
pogodb za Italijo, Ogrsko, Ru-
munijo in Bolgarijo. Truma-
nova administracija zahteva hi-
ratifikacijo mirovnih po-
govorov.

Senator Fulbright, demokrat
iz Arkansasa, je predlagal od-
ločitev ratifikacije pogodb. Kot
dlog je omenil sovjetska pri-
vlečanja za kontrolo Ogrske.
Njegov predlog je povzročil
burjenje med senatorji, ki
spirajo Trumanovo adminis-
tracijo.

Fulbright je s svojim predlo-
m prepelč glasovanje o mi-
rovnih pogodbah v senatu. O-
dločitev proti ratifikaciji ita-
lijske mirovne pogodbe je vo-
senator Wherry, republikanec
iz Nebraske. V svojem go-
voru je obsodil zlasti provizije
de plačevanja reparacij Ru-
in obliki produktov italijan-
skih industrij.

Wherry je dejal, da bi Rusija
kto sama določila vrednost
produktov in držala Italijo za
t mnogo let pod pretezo, da
izpolnjuje reparacijskih obli-
cij. Na stran Wherryja se je
stavil senator Eastland. On
kritiziral provizije glede pla-
vanja reparacij Jugoslaviji.

Oba, Wherry in Eastland, sta
glasila, da bi morala Italija
tati posojila v Ameriki za fi-
nciranje svoje ekonomije. V
stvu bi morali ameriški dav-
plačevalci plačevati italijan-
reparacije Rusiji, Jugoslavi-
Grčiji, Albaniji in Abesiniji.

Senator Vandenberg je sku-
siliti ratifikacijo italijan-
mirovne pogodbe. Imel je
govor, v katerem je obsodil

grski poslanik
Maszak odpoklican

Levičarji ojačili in
razširili kontrolo

Washington, D. C., 4. jun. —
grški poslanik Aladar Maszak
Washingtonu je bil pozvan
mov na posvetovanja, pravi
znani poslaništva.

Naznanilo ne omeja, ali se
poslanik vrnil domov ali ne.
rska je dobila novo vlado po
zmogljivosti prejše, kate-
predsednik je bil Ferenc Na-
Nova vlada je pod vplivom
komunistov.

Stephen Borsody, pravni sve-
valec ogrske poslaništva, je
jal, da bo odpoklic Maszaka
izdel nadaljnje člane posla-
škega staba v Washingtonu.

Budimpešta, Ogrska, 4. jun. —
ova levičarska vlada skuša iz-
biti resignacijo Zoldana Tildy-
predsednik republike. Poro-
lo pravi, da bo več ogrskih di-
lomotov v zunanjih državah
pkipkanih.

Levičarji so ojačili in razširi-
kontrolo. Doznava se, da so
adajalni člani bivše vlade pre-
mjerja Nagyja pobegnili. Nagy
je v Švici.

Bela Varga, katoliški duhov-
nik, ki je bil predsednik držav-
ne zbornice, je pobegnil v Av-
strijo. Dobil je zavetje v ame-
riški okupacijski coni. Drugi
duhovnik Istvan Balogh, je na-
znan resignacijo kot generalni
stranke malih—poselstni-
Kot vzrok je omenil rahlo
stare.

Domače vesti

Vesti iz Penne

Strabane, Pa.—Družina Frank
Habe ml. iz Hustona, Pa., je do-
bila prvorojenčka, društvo 138
SNPJ pa novega člana v mla-
dinski oddelek. Čestitke! — V
bolnišnici Canonsburg se naha-
ja Silvija Germadnik, ki se je
podvrgla operaciji na slepiču.

Smrti članice

Eckhart Mine, Md. — V bol-
nišnici je umrla Albina Turk,
stara 46 let in članica društva
243 SNPJ. V bolnišnici je bila
dva meseca in vzrok smrti je
bil odstranitev noge. Zapušča
moža in štiri hčere. To društvo
je v šestih mesecih zgubilo dve
članici.

Is Milwaukeeja

Milwaukee, Wis. — Družina
George A. Potočnik je dobila
krepkega sinčka.—Poroke: Ho-
wart Tratnik in Bernice Dur-
ham, Robert M. Glavan in Joan
Slater, Otto X. Dobnick in An-
na A. Piech, William Krupar in
Florence Simonsič, Chester F.
Ludvik in Sylvia T. Stroka.

Is Clevelanda

Cleveland.—Dne 30. maja je
umrl Ivan Krnjević, doma iz Pod-
kleka in v Ameriki 46 let. Bil
je član HBZ. Tukaj zapušča se-
dem otrok, več vnukov in enega
brata, v stari domovini pa sestro
in brata.—Dne 1. junija je bilo
pripeljano sem truplo Caroline
Borovac, ki je našla smrt v po-
nesrečenem letalu v New Yorku.
Stara je bila 30 let in de-
lala je v New Yorku. Za spo-
minski dan je nameravala priti
na obisk k svoji materi v Cle-
veland, kjer je bila rojena. Za-
pušča mater, brata in sestro.

Stroški vzdrževanja
britske armade
v Palestini

London, 4. jun.—Vojni minis-
ter A. V. Alexander je razkril v
parlamentu, da je Velika Brita-
nija potrošila \$222,400,000 za
vzdrževanje vojaških čet v Pa-
lestini v zadnjih 19 mesecih. Po-
stavil je, da ta vsota ne krije iz-
datkov za druga britska dela v
Palestini.

Turčija prikriva delo
ameriške misije

Istanbul, Turčija, 4. jun. —
Turška vlada prikriva gibanje
in delo članov ameriške vojaške
misije, ki so nedavno dospeli v
deželo. Vsi časopisi so bili po-
svarjeni pred objavljenjem ve-
sti o aktivnostih misije. Na-
čelnik misije je general Luns-
ford E. Oliver.

ITALIJANSKI LEVIČARJI ZAHTEVAJO BESEDO V OBLIKOVANJU DRŽAVE

Rim, 4. jun. — Komunistični
govorniki v Rimu in Florenci so
poudarili, da levičarji, čeprav so
bili izločeni iz nove centralistič-
ne vlade premierja Alcida de
Gasperi, hočejo imeti besedo pri
oblikovanju bodočnosti države.

Giuseppe di Vittorio, komu-
nist in vodja Italijanske delav-
ske federacije, je na letni kon-
venciji svoje organizacije v Flo-
renci dejal, "da smo mi orjak
sedem milijonov delavcev. Živ-
ni center italijanskega naroda
je v naših rokah. Naša organi-
zacija ne bo trpela nobenega
vmešavanja s strani De Gaspe-
rije vlade."

Komunisti so razkrili, da so
njihovi kandidati za delegate
dobili 62 odstotkov glasov, kan-
didati socialistične stranke 26
odstotkov, kandidati De Gaspe-
rije stranke krščanskih demo-
kratov pa samo devet odstotkov.

To je bil dokaz, da italijanski
organizirani delavci podpirajo
program levičarjev.

Več tisoč komunistov, sociali-
stov in drugih levičarjev se je
zbralo na rimskem trgu Piazza
Del Popolo in proslavljalo prvo
obletnico ustanovitve italijanske
republike. Nastopilo je več go-
vornikov in vsi so naglašali, da
je republika delo levičarjev in
da se ti ne bodo odpovedali sa-
dovom. Skrbeli bodo, da jih ne
bo nihče oropal sadov njihovega
dela.

Demonstracije so bile mirne,
čeprav je bila mobilna policija
pripravljena za akcijo.

Centralisti so tudi organizirali
demonstracije in shode. Na enem
shodu je govoril Mario Cingola-
ni, obrambni minister v novi
vladi. Dejal je, "da zapad daje
Italiji kruh in denar, vzhod pa
ne daje ničesar Italiji."

Kompromisni davč- ni načrt sprejet

Predložen bo
Trumanu v podpis

Washington, D. C., 4. jun. —
Kompromisni načrt, ki določa
znižanje dohodninskih davkov
za 20 do 30 odstotkov, je bil
sprejet v senatu z 48 proti 28
glasovom. Prej je bil sprejet v
nižji kongresni zbornici.

Odločitev glede znižanja do-
hodninskih davkov zavisi zdaj
od predsednika Trumana. Načrt
mu je bil poslan v podpis danes.
Truman ima deset dni časa za
vetiranje ali podpis načrta.

Demokrati v senatu in nižji
zbornici so napovedali, da bo
Truman vetiral načrt. Vpraša-
nje je, ali bo načrt dobil dve-
tetrinsko večino glasov v obeh
zbornicah, ako ga bo Truman
vetiral. Če bo dobil to večino,
bo stopil v veljavo.

Senator Taft, republikanec iz
Ohia, je dejal, da se bo Truman
postavil na stran onih, ki so pro-
ti znižanju dohodninskih dav-
kov, ako bo vetiral sprejeti na-
črt.

Ustanovitev eko- nomske zveze

Ameriški uradniki
študirajo načrte

Washington, D. C., 4. jun.—
Ameriški uradniki študirajo na-
črte glede ustanovitve ekonoms-
ke zveze v Evropi v smislu
programa finančne pomoči, ka-
tereja je razvil državni depart-
ment. Vprašanje je, ali so na-
črti praktični in izvedljivi.

Gotovo je, da bo kongres za-
haval zagotovila, preden bo do-
volil milijarde dolarjev za po-
moč evropskim državam, da bo
Amerika dobila povračilo. One
evropske države, katerim Ame-
rika pomaga, ne bodo mogle
zmanagovati dodatnega bremena v
obliki posojil in kreditov.

Nekateri uradniki so za izva-
janje programa, ki naj bi sličil
onemu, ki je bil v veljavi v voj-
nem času. Zaveznike države
so takrat dobivale ameriško po-
moč na podlagi posojilno-na-
jemninskega zakona. Uradniki
trdijo, da bo Amerika zajela de-
presija, če ne bo nudila pomoči
evropskim državam.

Državni tajnik George C.
Marshall se je izrekel za na-
črtno gospodarstvo na svetovni
podlagi po povratku v Washing-
ton iz Moskve. On je ustanovil
poseben odbor in mu poveril
študijo vprašanja. Zavzel je
stališče, da je Evropa glavna a-
rena političnega konflikta med
zapadnimi silami in Sovjetsko
unijo. Da se ustavi pohod komu-
nizma v Evropi, je potrebna
stabilizacija ekonomije.

Byrnes imenovan za
svetovalca filmske
industrije

Hollywood, Cal., 3. jun. —
James F. Byrnes, bivši državni
tajnik, je bil imenovan za prave-
nega svetovalca filmske indu-
strije. Zadevno naznanilo je
objavil Eric Johnston, predse-
dnik Zveze filmskih kompanij.
Naznanilo pravi, da bo Byrnes
zagovarjal filmske kompanije
pred člani kongresnega odbeka,
ki preiskuje neameriške aktiv-
nosti. Priče, ki so nedavno na-
stopile pred tem odborom, so tr-
dile, da imajo komunisti velik
vpliv v filmski industriji.

STAVKE OGRO- ŽAJO FRAN- COSKO VLADO

Cene se dvigajo kljub
odredbam premierja
Ramadierja

MNOGO BANK ZA-
PRLO VRATA

Pariz, 4. jun. — Stavke, ki so
bile oklicane v zadnjih dneh,
ogrožajo socialistično vlado pre-
mierja Paula Ramadierja. Če-
prav je uveljavil odredbe, da
prepreči zvišanje plač in živ-
ljenskih stroškov, draginja na-
rašča.

Zastavkali so avtni delavci,
peki, razpečevalci gasolina,
uslužbeni cestnih železnic,
bančni klerki in celo politični
jetniki v jetnišnici Fresnes.
Stavka pekov je najresnejša. Sa-
mo pet unč kruha je bilo na raz-
pologo ljudem, ki so se zbrali v
dolgi vrstah pred pekarnami v
Parizu. Vlada je pokazala nespo-
sobnost pri reševanju krize.

Ramadier je zapretil, da bo
mobiliziral vojaške sile za zati-
ranje stavk. Njegova grožnja ni
prestrašila stavkarjev. "Kruh se
ne bo pekel s pomočjo bajonet-
tov," so izjavili. Skoro vse stav-
ke podpirajo komunisti.

Več tisoč avtov je obtičalo v
garažah, ko so vozniki zastav-
kali. Razpečevanje gasolina je
paralizirano.

Avtni delavci v Renaultovih
in Citroenovih tovarnah so za-
stavkali, ko je bila zahteva za
zvišanje plač zavrnjena. Mnogo
bank v Parizu in drugih mestih
je zaprlo vrata zaradi stavke
klerkov. Izjavili so, da se ne
bodo vrnil na delo, dokler jim
ne bo plača zvišana.

V Melunu, pariškem pred-
mestju, je vlada uposlila nem-
ške vojne ujetnike v pekarnah.
Ti zdaj pečejo kruh za vojake in
civiliste.

Preteča stavka 2,500,000 usluž-
bencev v trgovinah in malih de-
lavnicah širom Francije v znak
protesta proti vladni kontroli je
bila odvrnjena. Vlada je dala
zagotovilo, da bo olajšala kontro-
lo.

Člani Ramadierjevega kabine-
ta so se sestali na izredni seji,
na kateri so razpravljali o re-
strikcijah glede porabe elek-
trične sile in premoga.

POSKUSI ZA IZRAVNAVNO SPORA MED AMERIKO IN ARGENTINO

Washington, D. C., 4. jun. —
Izgleda so, da bo dolg spor med
Ameriko in Argentino kmalu
izravnal. Predsednik Truman
je naznanil, da je za pogajanja
glede sklenitve obrambne po-
godbe, ki naj bi vključevala Ar-
gentino in vse druge ameriške
države.

Naznanilo je bilo objavljeno
po konferenci v Beli hiši, kate-
re so se udeležili argentinski
poslanik Oscar Ivanissevich, držav-
ni tajnik George C. Marshall
in državni podtajnik Dean
Acheson. Predmet diskuzij je
bilo ojačanje solidarnosti med
državami zapadne hemisfere.

Pričakuje se spremembe v
državnem departmentu. Spruil-
le Braden, bivši ameriški po-
slihnik v Argentini, ki je zdaj
pomožni državni tajnik in na-
čelnik oddelka za zadeve latin-
skih republik, bo najbrže resig-
niral. Možnost je, da mu bo
sledil tudi George S. Messer-
smith, sedanji ameriški poslanik
v Argentini.

Neodvisnost Fili- pinov ni dejstvo

Korupcija v sedanji
administraciji

Manila, Filipini, 4. jun. — Dr.
Jose P. Laurel, ki je bil pred-
sednik lutkarske vlade v času
japonske okupacije Filipinskih
otokov, je dejal, da filipinska
neodvisnost ni realno dejstvo.

"Filipinska republika pod vla-
do predsednika Manuela A. Ro-
xana izkazuje rekord v korup-
ciji," je rekel Laurel. "Roxas bi
bil moral pomilitosti vse poli-
tične jetnike in storiti korake za
zbliznanje z elementi, ki se ne
strinjajo s politiko njegove ad-
ministracije."

Laurel je pozval filipinsko
ljudstvo, naj sledi smericam
svetovnega socializma.

Justični minister Lorenzo M.
Tanada je zahteval takojšnjo
obrnnavo proti Laurelu in dru-
gim bivšim članom lutkarske
vlade na obtožbo izdajstva.

Ameriške misije v tujih državah

Državni tajnik
Marshall nastopil
pred odsekom

Washington, D. C., 4. jun. —
Državni tajnik George C. Mar-
shall je pred člani kongresne-
ga odbeka za vojaške zadeve
priporočal odobritev načrta, ki
naj bi dal predsedniku Truma-
nu oblast do pošiljanja vojaških
misij v tuje države. Dejal je,
da bodo misije pošiljale druge
sile, če jih ne bo Amerika.

Truman lahko pošilja na pod-
lagi sklenjenega dogovora mi-
sije v latinske republike. V
smislu oblasti, ki mu je bila po-
deljena v vojnem času, so bile
ameriške misije poslone v Grči-
jo, Iran in Kitajsko. Ta oblast
bo kmalu potekla in Marshall
je predlagal podaljšanje.

Na vprašanje kongresnika
Arendasa, republikanca iz Illi-
noisa in člana odbeka, ali ne mi-
sli, da bi odobritev načrta do-
bila odmev v Rusiji, je Mar-
shall odgovoril, da mora Ame-
rika pomagati vsem državam v
borbi proti komunizmu.

"Razplet svetovnih dogodkov
zahteva akcijo," je rekel Mar-
shall. "Amerika naj bi imela
vojaške misije tudi v deželah
Bližnjega in Srednjega vzhoda
v svojem lastnem interesu. Te
dežele so zajete v političnih in
ekonomskih vrtincih in potre-
bujejo ameriško vojaško in teh-
nično pomoč v svrhu stabiliza-
cije in varnosti."

NAČRT GLEDE NE- ODVISNOSTI INDI- JE NAZNANJEN

Indijci bodo morali re-
šiti problem razko-
sanje dežele

EVAKUACIJA BRIT-
SKIH CET

New Delhi, Indija, 4. jun. —
Podkralj Mountbatten je nazna-
nil dalekosežni načrt glede ne-
odvisnosti Indije v svojem go-
voru po radiu. Ta določa med
drugim evakuacijo britskih čet v
tem letu, več mesecev pred do-
ločenim časom. Indijci bodo
moral sami rešiti problem razko-
sanja Indije na separate dr-
žave.

Mountbatten se je sestal z
vladarji indijskih provinc. Po-
vedal jim je, da bodo morali do
15. avgusta sprejeti zaključke
glede statusa provinc. Odločiti
se bodo morali za ali proti brit-
skemu načrtu. Vprašanje je, ali
naj Indija ostane v okviru brit-
skega imperija ali ne.

Zgodovinska odločitev zavisi
od 414,000,000 prebivlancev Indi-
je. Mountbatten je naznanil,
da sta Jawaharlal Nehru, vodja
indijske kongresne stranke, in
Mohamed Ali Jinnah, predse-
dnik Muslimanske lige, odobrila
načrt.

Načrt dovoljuje Indijcem raz-
kosanje dežele na mnogo držav.
Dve največji državi bosta Hin-
dustan, v kateri živi 260,000,000
Hindutov, in Pakistan, v kateri
živi 90,000,000 muslimanov.

Istočasno je Clement Attlee,
predsednik britske delavske
vlade naznanil v Londonu, da
bo predložil parlamentu načrt
glede podelitve statusa domini-
onov indijskim provincam. On
je izrazil upanje, da bo parla-
ment sprejel načrt v sedanjem
zasedanju.

Oba, Attlee in Mountbatten,
sta naglasila, da Velika Brita-
nija ne bo narekovala Indijcem,
kako naj razkosajo Indijo. Od-
ločitev zavisi v prvi vrsti od
Hindutov in muslimanov. Načrt
predvideva izročitev oblasti
Indijcem. Velika Britanija se
je odločila za umik iz Indije, ka-
terto so njene oborožene sile o-
svojile pred tremi stoletji. Eva-
kuacija britskih čet se bo prič-
ela po odobritvi načrta.

Ogrski katoliški duhovnik pobegnil

Dobil je zavetje
v ameriški coni
v Avstriji

Budimpešta, Ogrska, 4. jun.—
Bela Varga, katoliški duhovnik,
ki je bil predsednik ogrske držav-
ne zbornice pod vlado pre-
mierja Ferenc Nagyja, katere
je bila zadnji teden strmoglav-
ljena, je pobegnil iz bojazni pred
aretacijo. Vest iz zanesljivega
vira pravi, da je dobil zavetje v
ameriški okupacijski coni v Av-
striji.

Varga, ko so ga prijatelji opo-
zorili na nevarnost aretacije, je
zapustil Budimpešto in se odpe-
ljal v mesto Sopron v bližini av-
strijske meje. Od tam je pobeg-
nil v Avstrijo. Trdi se, da je bil
zapleten v zaroti, katere namen
je bil strmoglavljenje ogrske
vlade.

Lajos Dinnyes, predsednik no-
ve ogrske vlade, je sinoči imel
sestank s člani svojega kabi-
neta. Potem je podal izjavo, v
kateri je naglasil, da bo vlada
storila vse za pospešitev rekon-
strukcije dežele. Vlada bo iz-
vajala triletni načrt, čigar cilj
je ekonomsko ogrevanje Ogrske.

Dinnyes je naznanil, da se bo
ogrski parlament, v katerem
imajo člani stranke malih po-
sestnikov večino sedežev, sestal
v zasedanju 10. junija.

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

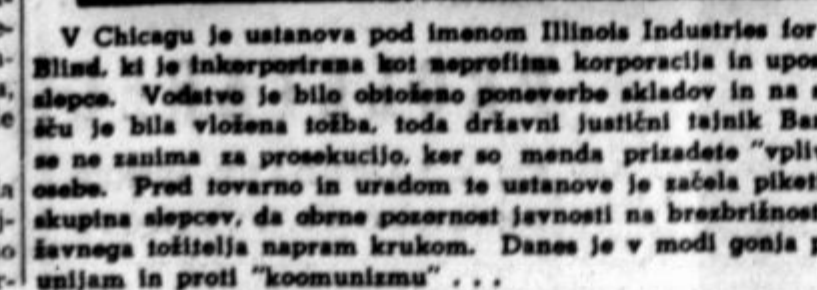
PROSVETA
2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

★

(Dalje na 3. strani)

SREČKO KOSOVEL

zateče na Kras in k materi:
Mati, zaman . . .
Jaz ne pojdem nikamor,
jaz sem bolan . . .

ZMAGALI BOMO!

REPORTAŽE S POHODOV 18. DIVIZIJE

Tone Seliskar

(Nadaljevanje)

Tišina je zavladala v sobi, le prasketanje gorčičnih polen v peči je bilo slišati. Tedaj je komandant objel otroka in ga stisnil nase. Njegov tovariš pa je tiho pridruženih inteli.

"Pridi tudi ti na moje srce!" mu je dejal komandant blago.

Čutil sem, kako se je silno srce maščevalnosti umirjalo. Čutil sem strahoto prelite krvi in vso grozo teh silnih časov pa vendarle veličino nečesa velikega, kar nas bo vse odrešilo.

Februarja 1944.

SKOK ČEZ CESTO

Na noč je spet pomrznilo in težko smo hodili po razhojenem snegu. Oblačno je bilo, toda sčasoma so se oblaki pretrgali in zvezde so zablestele nad Travnico goro. Požgane in razrušene hiše v Sodražici so se pošastno odražale skoz temo in tesno nam je bilo vsem, ko so naši koraki gluho odmevali mimo teh strth domov. Pripovedovali so mi, da je bila ta vas do danes že dva in trideset bombardirana. Samo še nekaj hiš je celih, pa še te so razpokane in oskabljenе. Požgana hiša ima ponoči nekaj človeškega na sebi. Kakor oči votle lobanje reže vate črna, prazna okna in votla vrata so kakor brezzoba čeljusti, ki bo zdaj zdaj spregovorila. Podvzdamo se. Med ruševinami zagledamo ogenj. Novaki iz Istre so, nekaj čep sto jih je, zebe jih ter mečejo na ogenj očrnele tramove, ostanke oken in vrat. Poslušajo stare partizane, ki jih vadijo čez dan, čudijo se in zamišljeno strme v plamen. Borba, v katero so se podali, stoji pred njimi še vsa zagonetna, strašna in danes jim je še tesno pri srcu.

Trinajst nas je bilo. Nesrečno število... Ali se bo posrečilo? Pred Ribnico, v kateri je že tri dni nemška posadka, moramo čez cesto, ki jo zdaj stalno nadzoruje sovražnik! Druge poti ni! Ali se bo posrečilo? Mora se, če hočemo izvršiti nalogo, ki nam je dana! Mora! Še pomislili nismo, da bi šli lahko po drugi poti skoz Loski potok in po dolini Čabranke ter ob Kolpi, po poti, ki je popolnoma varna. Toda je kar dva dni daljša. Za partizane pa je čas dragocen, posebno za kurirje! Tiho in še vedno brez opreznosti, po dva in dva v živahnem razgovoru, jo režemo pod Novo Sifto proti vasi Kotu, do tamkaj potovimo, kako se sovražnik v Ribnici obnaša. Čeprav je oblachno, od juga je nenadoma nastalo, je le svetlo, kajti za oblaki neke brodi luna in preden bo vzšla čez Debelo goro, moramo biti onkraj ceste. Ura je še zgodnja, morda osem ure. V hišah Ravnega dola so luči. Povečevali so in pravkar legajo spat.

Po strmini lezemo v Kot. Nikjer ni žive duše. Odkar so Švabi v Ribnici, so se mnogi razbežali. Čutimo, kako vso vas grabi nek ogromen strah in ko stopa naša kolona trinajstih mimo hiš, votlo odmevajo naši koraki od zidov. Mar ni nobene straže? O pač. Pelje nas k zaupniku, ki še vedno vztraja v vasi. V postelji je še bil. Prižgemo lojenico. Drobna punčka zaveza v postelji in nas preplašeno opazuje iz pod odeje. Črnuhat kuža se mota med našimi nogami, mi pa posedemo okoli mize in k peči.

"Za zdaj ne sili nikamor še," nam je pove-

dal zaupnik. "Ponoči pa celo ne. Svetoval bi vam, da prekoračite cesto v Lazah pri minlu! Bodite oprezní, da ne padete v zaselo! Med belogardisti tamkaj so sami domačini, ki poznajo vsak grm tod okoli. Danes popoldne so se priplazili v Selo tik pred naše čete. Zaupnik Grega je bil popolnoma brez skrbi ostal doma. Pa so ga doma sneli, vlekli sboj in so ga sredi pota ubili."

No, majcena skrb nam je zlezla v ude, ne taji, kajti zaseda je grda, zahrbtna stvar, posebno sedaj, ko je globok sneg. Molče smo pokadili vsak svojo cigareto, natovorili spet nahrbtnike in kurir Franček, star partizanski lisjak, ki že od vsega začetka bojov prenaša po vseh štabov in ki pozna vsako stezico po vsej naši zemlji, hodi pred nami. Mudi se mu za važno pošto v glavni štab in za nič na svetu bi ne krenil s te poti. Ta je najkrajša, tod mora iti!

Ribnice ni videti, čeprav je samo slabo uro hoda pred nami. Na oni strani trga švigne pod nebo svetlobna raketa, nekaj strelcev v daljavi zariga v noč in spet zavladati tišina. Skoz Jurjevo stopamo v koloni brez besed, naše misli samo na cesti, ki se ji vedno bolj bližamo, desna roka večkrat zopred otiplje bombo ob pasu. Vas je kakor izumrta. Tod spe ljudje zdajle, pod streho so in na toplem, pa ne bi bil rad v njihovi koži. Vsač čas lahko izpade sovražnik iz Ribnice in jim pože krov nad glavami, pobere živino, pobije tega, onega!

Toda že smo v Lazah, kjer nas pozdravi tolpa psov. Lajajo in bevskaajo ko besni in se zaganjajo v nas. K sreči leži Ribnica precej spodaj pod holmi, sicer bi nastavlil sovražnik uho. Spremljajo nas vse do kraja vasi, potem se bevskaajo porazgube med hišami.

"Tišina, tišina, tišina!" šepče Franček, dolgin pred nami.

Pred menoj stopa komisar Gaber tiho in opreznó, da še sam pričnem stopicati kakor balerina v njegove stopinje, za menoj korakata oba komisarja ostalih dveh naših brigad, propagandisti in vojni poročevalci. Moj sin je drugi za menoj.

Pa je vendar čudno, kako je človek bolj nemiren pred opasnostjo, ko v trenutku opasnosti same. Seveda, danes popoldne, ko smo se pripravljali na to pot, smo razmišljali o vsem mogočem, slikali smo si v mislih ta prehod na različne načine... zdaj pa, ko boš vsak čas stopil na gada samega, greš tjakaj brez vseh zlih misli. Zavedaš se sicer nevarnosti, toda ker si tik nje, tudi veš, da se te nevarnosti ne moreš več izogniti, zato se udaš sili—pa bilo, kar bilo! Da, nekako prešeren sem postal in najraje bi zažvižgal kakor pobalin, češ, saj mi nihče nič ne more. Ozri sem se nazaj po koloni. Vsi smo, trinajst nas je. Samotni popotniki sredi noči. Ta hip sem si mislil: Kdo ve, koliko takih partizanskih patrol hodi in križa steze naše zemlje prav zdajle v tem hipu! Noč je zagonetna, temna in široka. Tiščo in tisoč partizanov se je oklepalo noči in so se rešili. Noč je zvest zaveznik partizanov!

(Dalje prihodnjič.)

tov sira, seveda domačega. Žena se menda ni mogla pritoževati. In tako so se vrstila volila, kakor da bi jih razsipel. Na koncu je bilo celo omenjeno, da so oporočniki pisali v župnišču v prvem nadstropju, in sicer v sobi, ki ima dve okni na cesto in eno na dvorišče, in to od treh do petih popoldne.

Napisal je ta testament in ga slovenskim kmetom po domače prevedel notar Franul iz Trsta, znan tudi iz slovenskega slovnice. Štel se je za vnetega Slovana in je dve leti prej izdal slovnico za Italijane, ki bi se hoteli priučiti našega jezika. Ta bogati Pernarčič pa se vendar ni znal podpisati, kar za tedanjí čas ni bilo čudno. Od priče je bil razen župnika tega zmožen edino Anton Gabrovec iz Vižov. O njem je govorilo ustno izročilo, da je bil menda zapustil semenišče, da je znal brati iz črnih bukev in več takih reči. Takrat so morali fante loviti v vojake, kar ni bilo prijetno, ker je služba trajala dolga leta. Ko so njega lovili, jim je bežal proti morju in ko ni mogel nazaj, se je pogugal v vodo in plaval. Biriči pa so pravili, da bi se opravičili, da jim je začel hoditi po vodi in kje naj bi takega ujeli.

Še bolj zanimiv pa bo opis bale, ki so jo dali nevesti, ko je šla iz te hiše v Ivanji grad. Zanimiv je, ker je v slovenskem jeziku, ki se je začel kljub italijanskemu in nemškemu jeziku

vedno bolj uveljavljati, zanimiv pa tudi zato, ker sporoča o pisani vrsti ženskih stvari, ki jih danes že malo poznamo. Jaz sem sicer marsikaj izvedel, kako je bilo z njimi, vsega pa mi tudi starejši ljudje niso znali razložiti. Mislim, da bo ta opis zanimal posebno ženski svet. K bali je spadalo dosti reči: 2 orehove odevi (kovter), 2 volneni odevi, 2 krili valon, 3 iz šaje (domače predene svilu), 3 krila mešana, 2 pisani, potem 4 krila rigodin, bombažno, kombrik, židano in še krilo domača in belo krilo, 18 domačih gendrecv (spodnjih kril domače preje), 3 jope škrlatave, 2 suknjeni podloženi in še 1 jopa, 13 domačih in 3 kupovane (kupljene), 9 oplečij korame (tanko platno) in 10 oplečij iz mušlina, 6 modrih predpasnikov, 12 bombažnih, 1 vezen, 12 vezanih rut oziroma facolov (petelinčki za na glavo, bele rute, na oglih poškrbljene), 8 facolov iz mušlina in še pet drugačnih, 4 prti cvibah (gosto tkani), 6 namiznih, 2 židani ovrtni ruti, 6 parov nogavic, 3 šolnov, 3 hišni prti, 1 hortvala, ki ne vem kaj je, 5 srajc iz mušlina, uhani in križec.

Koliko takih zapiskov se je pogubilo v zadnji vojni! Zraven pa je pomrlo toliko starih, ki so znali pripovedovati o času, ki je moral biti zanimiv, pa tako malo vemo o njem. Treba bi bilo spopolniti taka stara poročila in potem bi nekdanji časi in ljudje zaživelí pred nami.

Moderni Metuzalemi

Pisali smo že o tem, kako se resni učenjaki trudijo, da bi podaljšali človeško življenje. V to svrhu temeljito študirajo človekovo telo, preiskujejo delovanje raznih notranjih delov (posameznih organov, žlez itd.) in skušajo vplivati nanje tudi s pomočjo določene prehrane. Poznamo pa iz novejših dobe več primerov, da so nekateri redki izbranci doživeli pravo metuzalemsko starost, pa se pri tem še zmenili niso za razne zdravniške predpise.

Naj navedemo za razvedrilo nekaj primerov izredno dolgega življenja, katerih resničnost je popolnoma izpričana po beležkah v starih knjigah:

Za Angleža Tomaža Carna ne moremo popolnoma jamčiti. Iz cerkvenih zapisnikov v Londonu razberemo, da je bil rojen 28. jan. 1. 1588, njegov mrtvaški list pa pove, da je umrl 1. 1795. Doživel je torej 207 let!

V Sibiriji je živel nekoč kmet Pjotr Ivanovič, ki je dosegel natančno 204 leta in 5 mesecev; oženil se je v teku svojega življenja menda štirikrat. V svojem življenju je pobil 37 medvedov, 30 volkov in 66 kun belic. Ko je umrl, je njegovo potomstvo naraslo za dve celi vasi.

Izmed Škotov, ki večkrat dočakajo dokajšnjo starost, je bil najstarejši mož po imenu Peter Zorzar. Ko je umrl, je imel 185 let.

Angleški kmet Tomaž Parr je

dosegel starost 152 let. Njegov edini sin je bil ob njegovi smrti star 127 let. Kot praviro stari zapiski, je bil s 122 leti zaradi nekega npravnstvenega prestopka obsojen celo na zapor. Njegova vdova pa je pričala, da ga visoka starost pri zakonskih dolžnostih ni ovirala...

H. Jenkins, ki je umrl v Yorkshireju 1. 1670, je dočakal starost 169 let. Kratko pred svojo smrtjo se je moral zgledati na sodišču, kjer je pričal o nekem dogodku, ki se je pripetil 140 let poprej.

Znani zdravnik-kirurg Politman, rodóm Lotarinžan, je praznoval svoj 140. rojstni dan popolnoma zdrav in svež. Še dan pred svojo smrtjo je operiral lastno, seveda neprimerno mlajšo ženo, ki je bolela na raku. O njem vedo povedati, da je bil dan za dnem popolnoma opit, in sicer že od svojega 25. leta dalje. Prav tako sprt z zdravni-

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveto ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej zapišite: Chicago 23, Ill. To bo olajšalo delo na čikaški pošti, nam pa po-
spešilo dostavljanje pošte.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

PROLETAREC

Je v boju za pravice delavcev 42 let.

NAROČITE SI GA!

Stane za celo leto \$3. za pol leta \$1.75.
... za tri mesece \$1.

STE SI

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1947. Je naročiti! Stane \$1.50. Za v stari kraj \$1.85.

V zalogi imamo tudi Adamičeve ter razne druge angleške knjige. In pa VELIKO SLOVENSKEH. Pišite po cenik.

Naslov:

PROLETAREC

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

škimi predpisi je živel tudi zdravnik Espago iz Garonne v Franciji, ki pa je živel le—112 let.

O podobnem nerodnem in "nezdravem" veseljaku pripoveduje napis na nekem nagrobnem spomeniku na Škotskem, ki se glasi: "Pod tem kamnom počiva I. Brown, ki je zaradi uživanja močnega piva prignal v življenje do 120. leta. Bil je vedno pijan in v takem stanju tako hud, da se ga je bala celo smrt. Ko pa je bil nekega dne izjemoma popolnoma trezen, se je smrt opogumila in pokosila tega neukrotljivega pijanca."

Tudi Elizabeta Duriens, ki je doživela starost 140 let, nikakor ni živila tako, kot bi to želeli zdravniki. Dnevno je popila tudi do 20 skodelic močne kave.

Za konec pa se spomnimo še ukrajinskega kmeta Ivana Merčanka, ki je zapustil to solzno dolino s 160 leti. Za njim je zalovala mlada vdova s kopico otrok, izmed katerih je bil najstarejši sin prve žene star 103 leta, najmlajši sin zadnje žene pa 9 let.—(Kmečki glas).

BERGMAN

1524 WEST GIRD ST.
SEDAJ—VELIKA RAZPRODAJA

Trgovina izključno za barve, stenski papir in zavese (window shades)

Bergmanova hišna barva (zavane), bela ali v drugih svetlejših (pastel) barvah, navadno \$5.50, sedaj — \$4.99 za salón

Bergmanova najboljša notranja "glor" za kuhinje in kopalnice, bela ali v drugih svetlejših (pastel) barvah, navadno \$3.85, sedaj — \$3.29 za salón

Obiščite Bergmanovo trgovino in poskusite se prilagajati navetno kako barvati in dekorirati vaš dom na najbolj ekonomičen način.

Stenski papir obrešemo ZASTONJ! BREZPLAČNA DOSTAVA. VSI TELEFONI: PROSPECT 3440

Edina Bergmanova trgovina. Nove ure: Odprto v ponedeljkih in četrkih do 9. ure zvečer. Torek, Sreda, Petek in Sobota do 6. zvečer.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabita za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY
2657-59 S. Lawndale Avenue . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$3.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.30 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:	
Za Združ. države in Kanado \$3.00	Za Chicago in okolico je \$3.50
1 tednik in 6.80	1 tednik in 8.20
2 tednika in 5.80	2 tednika in 7.10
3 tednike in 4.40	3 tednike in 5.90
4 tednike in 3.20	4 tednike in 4.70
5 tednikov in 2.00	5 tednikov in 3.50
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657-59 S. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priročeno polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Kos zgodovine kraške vasi

Dr. L. Legiša

Mavhinje na spodnjem Krasu so s sosednimi Vižovljami, Cerovljami in Medjevačo doživeli avgusta 1944 usodo tolikih in tolikih slovenskih vasi, nad katere se je spravilo okupatorsko divjanje. Vas je skoraj do zadnje hiše zgorela. Kmalu bo obnovljena in človek je vesel, da se vrača življenje v kraj, ki je že stoletja izpričeval svojo trdnost. Težki dnevi, ki jih je prebilo ljudstvo, bodo še dolgo živo v spominu, toda počasi se marsikaj zabriše, kakor se je zabrisal marsikateri spomin na preteklost. O nji so vedeli precej povedati stari listi, ki sem jih svoj čas dobil pri stricu in jih na srečo nekaj prepisal, zakaj požar vasi jih je uničil, pa tudi mojim prvotnim prepisom ni prizanesel.

Vas je bila tukaj vsaj že pred dobrimi šeststo leti. Pred več ko tristo leti jo je morala zadeti podobna nesreča kakor to zadnjo vojno. V letih 1615-1617 so se namreč ob Soči in na Krasu vojskovali in pustošili Benečani. O tem je pričala latinska pogodba, napisana v Devinu leta 1647. Andrej Pernarčič iz Prečnika je prodal že pred to benečansko vojno Mateju Kolmanu iz Mavhinj vinograd ob mavhinjakem pokopališču sv. Nikolaja za 14 dukatov (zlatnikov). Pismo je pravilo, da takrat po-

godba ni bila napisana ali pa je v vojni zgorela. Zato sta jo dala sinova omenjenih sestaviti sprici Mihaela Blažine iz Vižovje in Kacijana Perca iz Mavhinj. V Kolmanovi hiši je kmalu ostala le ženska potomka Gendra—stara ime za Jero. Tedaj so bili kmetje pod grofi in po postavah ženska ni mogla sama razpolagati s posestvom. Zato je morala 1699 prositi devinskega gospoda v gradu, da so smeli dedovati njen mož Juva in otroci. Ob tej priliki sta cenila poslasto Jožef Strekelj, podžupan iz Gorjanskega, in Gašper Česnik.

Kakšnih osemdeset let pozneje so kmetom precej olajšali tlačanska bremena. Med obširnimi pravdami iz teh časov je bilo pisanje, ki je pravilo, da so 1704 prišli v Devin podložniki gorjanskega županstva, iz vasi Cerovlje in Mavhinje, prosit za omiljenje raznih robot. Sklenjeno je bilo, da bodo preskrbeli grad z drvmi, jih iz grofovskih gozdov pripeljali in razcepili za ognjišče in peči. Živino in voz bo dal grad. Za trgatve morajo pripraviti sode, še naprej služiti za poganjale in nastavljati ob lovu. Poleg tega morajo nositi pisma v vasi devinskega gospostva.

Zanimivi so bili prepriji iz Gorjanci, ki so nekaj let kasneje šli sekat malo predaleč, tako da so bili obsojeni na obutev znesek in so imeli Mavhinje in Cerovnice pravico pobrati jim goved, konj, žita in sena, kolikor je znašala škoda.

Nekoliko pred dve sto leti je bila v vasi že postavljena cerkev, zvonik pa je bil zgrajen menda 1797. Še po prvi vojni je bila v hišici zraven, ki je bila za občinsko ječo, vzdana plošča z latinskimi napisom. Tam je stalo, da je bil sezidan tega leta, da je dal prostor in na svoje stroške postavil prve štiri sežnje pan Matija Pernarčič (Kolman) in da je bil takrat za duhovnika Mihael Polak. Ko so vas popravljali, so morali Italijani to ploščo nekam zapraviti.

Ta Pernarčič je imel za zeta mojega prednika, pa ga je preživel. Francozi so namreč leta 1809 že drugič šli z vojsko čez te kraje in v boju z njimi je mlad mož padel. Pred smrtjo je povedal svojo oporočo domačinom, ki so jo potem dali zapisati v Devinu. Videti je, da se je štel za nekaj, zakaj za pogreb si je želel kar tri duhovnike. Še bolj košata je bila oporoča njegovega tasta Matije Pernarčiča. Leta 1813, ko so spadali ti kraji s Trstom vred pod Napoleonovo Ilirijo, si je v obširni oporoki, ki je bila dolga 13 strani in pisana zelo zgovorno in samozavestno, določil prav tak pogreb, zraven pa, da se razdelita ob ti priliki ubožen in pogreben dve orni črnega vina in dve peči kruha. Ženi Marinci je namenil, če ne bi hotela živeti z družino, letno 5 polovnikov pšenice, 10 pirjevice (mešanice), nepsanega jedmena, 1 fižola, 20 funtov olja, ki so ga takrat še sami pridelovali, 3 orne črnega vina in 2 belega, gnat, pol rebra in 10 fun-